

OVER DE CRISIS NIETS DAN GOEDS

Op 8 oktober ontving staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, Wilma Mansveld, uit handen van auteur Sjef Staps het eerste exemplaar van zijn boek *Over de crisis niets dan goeds*. Staps (1959), verbonden aan het Louis Bolk Instituut in Driebergen, hield voor dit boek 25 interviews met deskundigen op allerlei terreinen van klimaat en biodiversiteit. Hierdoor ontstond een overzichtelijk beeld van de talrijke ideeën die leven op dit veelbesproken terrein, zowel nationaal als internationaal.

Sjef Staps, milieukundige en hoofd van de afdeling Bodem en Plant bij het Louis Bolk Instituut in Driebergen, leeft dagelijks met onbalans.

“Het laatste rapport van het IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change, een organisatie van de Verenigde Naties om de risico's van klimaatverandering te evalueren; red.) toont aan dat de temperatuur van de atmosfeer iets minder hard stijgt dan eerst,” zegt hij, “maar nu blijkt de temperatuur van de oceanen onverwacht snel toeneemt. Er komt dagelijks een enorme hoeveelheid energie de aarde binnen en door het broeikaseffect gaat er te weinig uit. Die onbalans blijft voortduren en dat is onveranderd zorgwekkend. Er is vastgesteld dat we onder de twee graden Celsius opwarming moeten blijven. Maar ook dit rapport van het IPCC laat zien dat er geen enkel zicht is op het bereiken van die doelstelling”

**‘WE WILLEN MOREEL VERANTWOORD HANDELEN,
MAAR OOK EEN COMFORTABEL EN PLEZIERIG
LEVEN LEIDEN’**

Sjef Staps en zijn instituut proberen door onderzoek en door het geven van adviezen voor het verduurzamen van de landbouwsector hieraan tegenwicht te bieden. In zijn eenvoudig ingerichte werkkamer in een barak van het Louis Bolk Instituut noemt hij Maarten Hajer als een van de vele boeiende vertellers in zijn boek over klimaat en biodiversiteit.

Staps: “Maarten Hajer, directeur van het Planbureau voor de Leefomgeving, laat zien dat wij voor het bereiken van een duurzame samenleving 80 tot 90 procent reductie van grondstoffenverbruik en milieubelasting moeten realiseren. Hajer stelt dat dit feit nog helemaal niet tot de samenleving is doorgedrongen. Wat de klimaatverandering betreft gaat men er in de wetenschap vanuit dat je in elk geval onder de twee graden temperatuurstijging moet blijven. Er is geen enkel zicht op de manier waarop we dat zouden kunnen halen. Hajer benadrukt vooral dat ons huidige bestuurlijke systeem en de politieke instituties ook niet zijn toegerust om dit soort problemen aan te pakken. Pier Vellinga, hoogleraar aan de VU en voorzitter van het Nationaal Onderzoeksprogramma Kennis voor Klimaat, zegt dat er geen rem zit op het groeiemodel van onze economie. Als je eenmaal toestaat dat de temperatuur op aarde inderdaad twee graden stijgt, dan is het hek van de dam. We storten ons dan in een riskant proces; vooral ook omdat we écht niet precies weten wat de verdere gevolgen zijn.”

STRUISVOGELPOLITIEK

“De meeste mensen weten wel dat het met het klimaat en de biodiversiteit niet goed gaat. Maar dat we 80 à 90 procent reductie op grondstoffen en milieubelasting moeten realiseren om onze kleinkinderen nog een perspectief te bieden op een leefbare omgeving, dat weten maar heel weinig mensen. We neigen sterk tot struisvogelpolitiek. Voor wat we niet willen weten, steken we de kop in het zand. Illustratief is het interview met Fred Woudenberg. Hij is psycholoog bij de GGD Amsterdam, gespecialiseerd in risicoperceptie en communicatie. Woudenberg vertelt over de psychologische mechanismen in de discussies. Als je Nederlanders vraagt of ze het erg vinden dat de ijsberen uitsterven of dat de Noordpool wegsmelt, dan antwoordt meer dan 90 procent bevestigend. Maar zou je diezelfde mensen vragen of ze bereid zouden zijn om dat schrikbeeld te voorkomen door nooit meer vlees te eten of hun auto te verkopen, dan ligt dat percentage veel lager. Daar zit een incon-

Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu Wilma Mansveld ontvangt uit handen van auteur Sjef Staps het eerste exemplaar van *Over de crisis niets dan goeds*.

sequentie in en dat komt doordat we eigenlijk twee dingen tegelijk willen, zegt Woudenberg. We willen goed zijn en moreel verantwoord handelen, maar we willen ook een comfortabel en plezierig leven leiden. En die twee zijn nu net niet met elkaar te verenigen. Daar komt nog bij dat we toekomstige problemen minder zwaar laten wegen in ons gedrag van vandaag. Bij een probleem dat over honderd jaar ontstaat kan immers nog van alles veranderen. Er kunnen nieuwe technologieën en dus nieuwe oplossingen worden ontwikkeld. Het zal zo'n vaart niet lopen, is dan de gangbare reactie.”

Wat Sjef Staps zelf in dit verband verbazingwekkend vindt is dat sommige geïnterviewden tijdens het interview een stevige draai maakten.

'GAAT HET OM ECONOMISCHE GROEI OF TOCH OM WELZIJN EN EEN TOEKOMST VOOR ONZE KINDEREN EN KLEINKINDEREN?'

“Als ik naar de urgentie vraag, dan zien ze die heel duidelijk. Ze hebben ook niet direct een oplossing voorhanden. Maar vaak zeggen ze dan toch halverwege het interview te geloven dat we er met ons allen goed uitkomen, zonder dat die veronderstelling ook maar enige rationele basis heeft. Dat is toch wel behoorlijk beangstigend als je zoiets bij weldenkende mensen moet constateren. We hebben in de geschiedenis voorbeelden genoeg van samenlevingen die uit balans raakten en toch geen kans zagen het tij te keren. Ik begrijp dan een dergelijk optimisme niet.”

Wat bedoelt u met de titel van het boek?

Staps: “De titel heeft twee kanten. Enerzijds: we willen het in het algemeen uitsluitend over positieve dingen hebben, kop in het zand. En aan de andere kant kun je door een crisis – je moet er dan wel doorheen gaan – naar een andere en betere samenleving groeien. Wat sterk in het boek naar voren komt is de focus

op de korte termijn. Politiek, bedrijfsleven, media – ze zijn allemaal gericht op de korte termijn, terwijl deze nieuwe problemen juist beleid vragen voor een lange termijn. Klaas van Egmond pleit in het boek voor een kamerbrede coalitie, waarin alle partijen vertegenwoordigd zijn. Om de vier jaar en vaak nog sneller heb je tegenwoordig een andere regering met een ander beleid. Op die manier zijn langetermijnproblemen niet oplosbaar. Hij pleit er bovendien voor dat we als samenleving vaststellen wat we écht belangrijk vinden en dat we daaraan in het beleid ook prioriteit geven. Gaat het om economische groei of toch om welzijn en een toekomst voor onze kinderen en kleinkinderen?” Jan Paul van Soest, zelfstandig adviseur en oud-directeur van CE Delft, een bureau voor duurzaamheidsvraagstukken, uit stevige kritiek op de media, vooral op de kranten. Door de bezuinigingen op de redacties wordt er weinig meer aan onderzoeksjournalistiek gedaan en worden beweringen van allerlei kanten kritiekloos afgedrukt. Hierdoor ontstaat bij de lezer het verkeerde idee dat er aan bepaalde feiten getwijfeld kan worden. Het komt zelfs voor dat resultaten van onderzoek in de papieren krant afgedrukt, op de website van dezelfde krant weer onderuit worden gehaald. Zo kan de lezer nooit een realistisch beeld krijgen van de feiten in de klimaatdiscussie. Van Soest laat ook zien hoe klimaatsceptici de feiten manipuleren. Om de bewering te staven dat de temperatuur op aarde helemaal niet stijgt, pakken ze een klein stukje uit de totale statistiek, waarin stabilisatie is te zien.

URGENDA

We leven in Nederland volgens Jan Paul van Soest in het meest neoliberale klimaat van Europa. De overheid is gefocust op het financieel economische aspect en steunt hier en daar initiatieven voor duurzaamheid en verbetering van de biodiversiteit, maar neemt verder voornamelijk een afwachtende houding aan. Een van de sympathiekste interviews uit het boek is zonder twijfel het gesprek met Marjan Minnesma, initiatiefnemer en directeur van Urgenda, de actie-organisatie voor duurzaam-

heid en innovatie, die de samenleving van onder af aan en vanuit het bedrijfsleven wil verduurzamen. Minnesma was zowel in 2010 als in 2011 nummer 1 op de lijst van de Duurzame Top 100 van dagblad Trouw. Minnesma vertelt dat Urgenda op basis van het boek *Revolutie en recht* van de Limburgse advocaat Roger Cox een rechtszaak is begonnen tegen de staat. Cox stelt dat het vereiste overheidsbeleid in een democratie niet vanzelfsprekend naar voren zal komen. Daarom gaat Urgenda een ander democratisch middel inzetten en dat is het recht. Laat de rechter maar oordelen. Urgenda eist dat er een stringenter klimaatbeleid komt. Dat vindt zij een recht voor de komende generaties. 'De staat moet het voortouw nemen in betrouwbare voorlichting over de klimaatontwikkeling en het bevorderen van

duurzaamheidsbeleid,' aldus Marjan Minnesma.

Staps: "Veel mensen hebben me gevraagd wat Herman van Veen doet in een boek over klimaatverandering. Je ziet dat een kunstenaar als hij heel andere lagen van het bewustzijn van mensen kan aanboren. Met gebruik van al zijn kunstzinnige talenten vraagt hij zijn publiek zich open te stellen voor wat er gebeurt en er vooral rationeel naar te kijken. In zijn voorstelling gebruikt hij de ratio. Hij gaat ervan uit dat emoties als melancholie, pijn, vreugde, geluk en euforie meer van jouzelf kunnen worden naarmate ze abstracter en in raadselen worden getoond. Dan gaan mensen er iets mee doen. Ze willen begrijpen waar dat gevoel vandaan komt. Hij zegt daarover: 'Als ik voldoende abstract over mijn moeder zing, kan zij ook jouw moeder worden. Ik objectiveer door abstractie, een dramaturgisch mechanisme. Als je inzoomt op een foto, zie je alleen losse puntjes. Je ziet dan te veel details. We zien letterlijk te veel en als gevolg daarvan zien we te weinig. Daardoor zijn we niet in staat de werkelijkheid waar te nemen. Zoom je uit, dan krijg je zicht op het onderwerp. Heb je dan eenmaal in de gaten waar het om gaat, handel daar dan alsjeblieft ook naar.' Dat is Van Veen's boodschap voor ons allemaal.

Wat ik indrukwekkend vind is dat al die mensen die ik sprak voor mijn boek, vanuit zulke diverse kijkrichtingen toch steeds weer concluderen hoe urgent dit klimaatprobleem is. Ja, dat heeft me bijzonder geraakt," besluit Sjef Staps. ||

Door auteur uitgever, binder en drukker is er alles aan gedaan het boek zo milieuvriendelijk en duurzaam mogelijk te produceren. Zo is bij het drukken 100 procent groene stroom gebruikt en biologische full-colour drukinkt. De uitgave bevat 100 procent gerecycled papier met achterin een bijlage met raadgevingen voor milieuvriendelijk en duurzaam gedrag voor zowel lezer als overheid. Sjef Staps, *Over de crisis niet dan goeds*, Uitgeverij Christoffoor te Zeist. Prijs € 24,90. ISBN-13 9789060386941.

VAN SCEPSIS NAAR SCHRIK

Het boek *Over de crisis niet dan goeds* van de hand van Sjef Staps, milieukundige en medewerker van het Louis Bolk Instituut, verschijnt met een goed gevoel voor de actualiteit. Immers, eind september kwam het IPCC, het adviesorgaan van de VN over klimaatontwikkeling, met het nieuwste rapport, dat overal in de media ruim weerklank vond. Kort daarvoor schreef wetenschapsmedewerker Karel Knip in NRC/Handelsblad nog twee pagina's vol relativerende opmerkingen over de volgens hem vaak twijfelachtige wetenschappelijke waarde van allerlei voorspellingen over broeikaseffect, smeltende ijskappen, afnemende biodiversiteit en wat dies meer zij. Maar na de publicatie van dit jongste rapport, waarin onder meer wordt vastgesteld dat het voor 95 procent zeker is dat de mens de klimaatveranderingen veroorzaakt en dat de zeespiegel sneller stijgt dan eerder voorzien, was het aantal sceptische reacties opvallend minder. Aan het IPCC-rapport werkten bijna 3000 deskundigen mee uit alle delen van de wereld.